

МІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра психології і туризму

КУРСОВА РОБОТА

на тему: «Особливості структури мотиваційної сфери старшокласників»

Студентки III курсу групи СОа 16-20
педагогічного факультету
романо-германської та української філології
Спеціальності 014 Середня освіта
Яницької Дарини Леонідівни
Науковий керівник: к.психол.н., доцент,
доцент кафедри психології і туризму
Кириленко Валентина Граціянівна

Національна шкала: _____
Кількість балів: _____
Оцінка ЄКТС: _____

Члени комісії:

_____	_____
(прізвище та ініціали)	(підпис)
_____	_____
(прізвище та ініціали)	(підпис)
_____	_____
(прізвище та ініціали)	(підпис)

КИЇВ – 2023

АНОТАЦІЯ

Курсова робота «Особливості структури мотиваційної сфери старшокласників».

Робота складається зі вступу, двох розділів.. Список літератури містить 17 джерел. Робота містить 25 сторінки.

Мета роботи: визначити особливості структури мотиваційної сфери старшокласників.

Об'єкт дослідження: мотиваційна сфера старшокласників.

Предмет дослідження: особливості структури мотиваційної сфери старшокласників.

Метод дослідження: використовуються відповідно до цілей і завдань дослідження, тобто матеріали представлені на основі наукового опису. Було використано методи: теоретичний: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, емпіричний: спостереження, тестування; статистичний: кількісний та якісний аналіз отриманих результатів.

У першому розділі роботи було проведено дослідження основних понять: мотивація, роль мотивації, внутрішні та зовнішні чинники. Розглянуто основні чинники, які впливають на роль мотивації та проаналізовано роль мотивації у житті старшокласників.

У другому розділі було проведено опитування в гугл-формі та бесіду із старшокласниками.

Ключові слова: мотивація, старшокласники, учні, роль, вплив, чинники.

ABSTRACT

Course work "Features of the structure of the motivational sphere of high school students."

The work consists of an introduction, two sections.. The references list contains 17 sources. The work contains 25 pages.

Purpose: to determine the features of the structure of the motivational sphere of high school students.

Object of research: motivational sphere of high school students.

Subject of research: features of the structure of the motivational sphere of high school students.

Research method: used in accordance with the goals and objectives of the study, that is, the materials are presented on the basis of a scientific description. Methods were used: theoretical: analysis, synthesis, comparison, generalization, empirical: observation, testing; statistical: quantitative and qualitative analysis of the results obtained.

In the first section of the work, a study of the basic concepts: motivation, the role of motivation, internal and external factors was carried out. The main factors that influence the role of motivation are considered and the role of motivation in the life of high school students is analyzed.

In the second section, a survey was conducted in Google form and a conversation with high school students.

Keywords: motivation, senior pupils, pupils, role, influence, factors.

ЗМІСТ

ВСТУП	.....	4
РОЗДІЛ 1	ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ МОТИВАЦІЙНОЇ СФЕРИ У ЖИТТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ	6
	1.1. Зміст поняття “мотивація” та її види.	6
	1.2. Роль мотивації у розвитку навчальної діяльності старшокласників.	9
	1.3. Чинники, які впливають на формування мотивації у старшокласників	12
	Висновок до першого розділу.	15
РОЗДІЛ 2	Емпіричне дослідження педагогічних умов формування навчальної мотивації у старшокласників.	16
	2.1. Процедура проведення дослідження	16
	2.2. Результати дослідження	17
	Висновок до другого розділу	24
	ВИСНОВКИ.....	26
	СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	28

ВСТУП

Актуальність теми. Розуміння мотиваційної структури старшокласників може допомогти педагогам створити ефективні стратегії навчання, які підвищать результати навчання учнів. Якщо педагогам відомі фактори, які мотивують старшокласників, вони можуть розробляти програми, адаптовані до їхніх індивідуальних потреб, інтересів та здібностей. Це може поліпшити їх активність і успішність протягом навчання.

Підлітки зазнають значних змін, і їх мотивація до успіху в навчанні може вплинути на їх загальне самопочуття, самооцінку та психічне здоров'я. Мотиваційна структура старшокласників може змінюватися залежно від таких факторів, як соціально-економічний статус, стать, раса та етнічна приналежність.

Мотиваційна сфера особистості була предметом для вивчення для багатьох дослідників. Серед них такі як М. В. Бойко, Т. В. Журавльова, Н. О. Смелянова, Л. В. Кузьменко, І. В. Стаднік, С.Д. Максименко. Також ця тема є популярною закордоном, її досліджували — К. Двек, Р. Раян, М. Ковінгтон, А. Вігфільд, Е. Декі.

Психологічні дослідження, які використовували різноманітні засоби мотивації проводились: Л. Шевченко, О.Рогова, В. Рибалка, І. Кузнецова, Т. Лопатюк.

Об'єкт дослідження: мотиваційна сфера старшокласників.

Предмет дослідження: особливості структури мотиваційної сфери старшокласників.

Метою роботи є визначити особливості структури мотиваційної сфери старшокласників

Завданнями роботи є:

- проаналізувати основні визначення «мотивація» в психології;
- визначити роль мотивації у житті старшокласників;
- проаналізувати педагогічні умови формування мотивації старшокласників;

- охарактеризувати чинники, які впливають на формування мотивації;
- зробити аналіз результатів дослідження

Методи дослідження використовуються відповідно до цілей і завдань дослідження, тобто матеріали представлені на основі наукового опису. Було використано методи: теоретичний: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, емпіричний: спостереження, тестування; статистичний: кількісний та якісний аналіз отриманих результатів.

Структура роботи

Курсова робота складається зі вступу, основної частини, висновку та списку використаних джерел. Основна частина містить два розділи та викладена на 25 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ МОТИВАЦІЙНОЇ СФЕРИ У ЖИТТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ

1.1. Зміст поняття “мотивація” та її види.

Мотивація - це внутрішній стан людини, який керує досягненням або дією індивіда. Мотивація може бути визначена як внутрішній стан, який активує, направляє і підтримує поведінку навчання. Деяка мотивація може виходити з внутрішнього бажання бути успішним і задоволеним через діяльність або зовнішні фактори, такі як винагорода, визнання, можливості просування тощо.

Ю.Тонер описав мотивацію на основі інтенсивності зусиль і наполегливості навантажень [15]. Мотивація однозначно впливає на рівень наполегливості будь-якої людини. Вона дуже впливає на навчання індивіда і може призвести до постійної зміни поведінки. Було доведено, що учні з високою мотивацією, досягають набагато кращих результатів у навчанні чим ті, хто менш мотивований.

Мотивація може змінюватися в залежності від ситуації або завдання, покладеного на людину, важливості цілей або дій людини з правильною мотивацією. Людина отримує силу і енергію для досягнення своїх цілей, збільшуючи свою продуктивність і задоволення в своїй діяльності.

У сучасних дослідженнях термін «мотивація» відіграє ключову роль у процесі вивчення мотивації. Це один з ключових факторів, які впливають на успішність навчання студентів. Сучасний метод навчання підкреслює, що мотивація студентів має ґрунтуватися на їхніх потребах та інтересах. Наприклад, теорія конструктивізму пропонує, що освіта заснована на знаннях, досвіді учнів і вчителів, які повинні створювати умови для розвитку своїх ініціатив та незалежності. Цей навчальний підхід високо мотивований для учнів, тому що вони більше зацікавлені в тому, що вони можуть і досягти успіху. Роль вчителя в цій теорії полягає в тому, щоб зосередитися на створенні зв'язків між фактами та вихованні нового розуміння в учнів. Вони намагаються адаптувати свої стратегії навчання до відповідей учнів і заохочують їх

аналізувати, мислити та передбачати інформацію. Вони також значною мірою покладаються на відкриті питання, для того, щоб учні мали можливість вести діалог. Однією з найважливіших складових конструктивізму є відкриття чогось нового. В результаті учні можуть краще запам'ятовувати, адже вони самостійно вчаться розпізнавати проблему, характеризувати те, як би виглядало рішення, шукати відповідну інформацію, розробляти стратегію вирішення, виконувати обрану стратегію та оцінювати її ефективність. З використанням даної теорії мотивація до навчання зростає, адже учень може використовувати свій досвід та знання на практиці, що є надзвичайно важливо для старшокласників.

К.Двек розглядає різноманітні види мотивації та вважає, що відповідна мотивація є ключовим фактором індивідуальної продуктивності та рівня задоволеності роботою[2]. Автор виділяє два типи мотивації: зовнішню і внутрішню[3]. Зовнішня мотивація виникає, коли людина отримує мотивацію від зовнішніх факторів, таких як гроші, статус, нагороди тощо. Внутрішня мотивація, з іншого боку, виникає, коли людина мотивується своїми внутрішніми цінностями, інтересами і задоволенням діяльності. З іншого боку, внутрішні мотивації виникають, коли людина мотивується своїми цінностями, інтересами і задоволенням у своїй внутрішній діяльності. Двек зазначив, що ефективна мотивація повинна включати деякі фактори, такі як чіткі цілі, чіткі завдання, здатність досягати особистих навичок, можливості особистісного зростання і розвитку, а також взаємодію з людьми і соціальну підтримку. Наша мотивація, коли вона походить від внутрішніх мотивів, що більш залежить від наших потреб, пізнання та емоцій, часто відчувається як більш безпосередня та потужна, ніж зовнішня мотивація.

Про види мотивації студентів пишуть численні автори, саме поділ на внутрішню та зовнішню мотивацію запропонував американський психолог Едвард Декі. Зовнішня мотивація стосується потреби в зовнішніх нагородах, таких як похвала, вчитель, оцінка винагороди, наприклад, учень може спробувати отримати високу оцінку або принаймні отримати середню оцінку, щоб уникнути покарання. Це та мотивація, яка не базується на самостійному

бажанні вчитися, не залежить від інтересів і потреб учня. Зовнішня мотивація поділяється на контрольну та інформаційну мотивацію. Контрольна — це той вид мотивації, коли людина робить щось через тиск від людей навколо, очікувати нагороди або щоб уникнути покарання. Наприклад, учні працюють над навчальним проектом для того, щоб отримати додаткову оцінку або беруть участь в олімпіаді, щоб отримати нагороду.

Інформаційна мотивація передбачає, що учні будуть залучені в процес через те, що вони зацікавлені в предметі або вони знаходять цю вправу корисною. Цей тип показує вищий рівень задоволення від процесу, підвищення самооцінки та стресостійкості.

Внутрішня мотивація залежить від внутрішньої необхідності вчитися, розвиватися, вдосконалюватися і досягати особистих цілей. Цей тип мотивації більше відповідає потребам внутрішніх потреб та інтересам учнів. Ці мотивовані студенти вчать виражати себе, задовольняти свою цікавість, щоб досягти успіху і розвинути свій потенціал. Дек стверджував, що "...щоб підтримувати внутрішню мотивацію, люди повинні відчувати, що мають владу над своїм життям і вони є здатними впливати на результати своїх дій". Дек акцентує увагу на те, що внутрішня мотивація є надзвичайно важливою та люди матимуть більшу мотивацію, якщо вони мають контроль над своїм життям та можуть впливати на результати їхніх дій. Маючи внутрішню мотивацію, люди діють через свої переконання та цінності, а не через зовнішні чинники, наприклад нагорода.

Едвард Декі та його колеги показали, що внутрішня мотивація забезпечує кращі результати навчання та здатність вчитися самостійно, тоді як зовнішня мотивація призводить до негативних наслідків, таких як зниження інтересу до навчання, зниження якості роботи тощо.

1.2. Роль мотивації у розвитку навчальної діяльності старшокласників.

Бути успішним без мотивації важко в будь-якій сфері життя, тому навчання не є винятком.

Учні старших класів зазвичай мають докладати більше зусиль, ніж учні початкових класів, тому в них мотивація відіграє важливішу роль. Відсутність мотивації може призвести до відсутності інтересу до освіти, поганої продуктивності, втрати інтересу до школи та освіти в загальному. Мотивація допомагає старшокласникам відчувати необхідність вчитися і розвиватися, зосередитися на досягненні своїх визначених цілей навчання. Це також допомагає учням перетворити навчання на веселу та захоплюючу діяльність, яка може бути джерелом позитивного задоволення та емоцій.

Мотивація учнів у школі різна між життям і навчанням. Ось основні кроки:

1. Початкова школа: У перший рік діти дізналися про процес навчання і вперше відчували успіх і невдачу. На цьому етапі важливо створити позитивне освітнє середовище для розвитку у дітей позитивного ставлення до освіти.
2. Середня школа: На цьому етапі діти починають зосереджуватися на тому, що їм дійсно важливо, що їм подобається, і що їх мотивує. Важливо допомогти їм відкрити свої таланти та інтереси та підтримати свій вибір.
3. Середня школа: На цьому етапі діти зазвичай зосереджуються на підготовці до свого майбутнього вибору кар'єри. Допомагаючи їм зрозуміти, які цінності та інтереси важливі для їх майбутньої кар'єри і не приймати рішення про них, а направляти їх у правильному напрямку.

Згідно Р.Райна, мотивація є ключовим фактором у розвитку старшокласників, автор підкреслював важливість освіти, зосередившись на саморозвитку учнів і задоволенні їх потреб та інтересів [14].

Мотивація може спонукати студентів до активної участі в навчальному процесі та сприяти їх розвитку. За допомогою мотивації учні можуть зрозуміти, що вони навчилися і як це допоможе їм у майбутньому. Крім того, мотивація може допомогти студентам зосередитися на навчанні і підвищити продуктивність. "Якщо ми дозволимо учням відчувати себе вільними та незалежними у своєму навчанні, то ми надамо їм надзвичайний потенціал для досягнення високих результатів та набуття навичок, які будуть корисні у майбутньому." [14]

Один з мотиваційних методів Раяна припускає, що учні можуть вибирати по можливості. Це може включати вибір тем досліджень або презентацій, розроблених учнями, або рівень складності завдань, які вони виконують. Це допоможе залученими до навчання і сприятиме їх більш активній участі в процесі навчання.

Варто згадати, що мотивація відіграє важливу роль у соціальному житті старшокласників. Вона може заохочувати розвиток соціальних навичок і створювати нові відносини. Внутрішня мотивація може допомогти студентам знайти своє місце в команді і розвинути свої таланти. Зовнішня мотивація також корисна в соціальному житті. Наприклад, участь у соціальних програмах або діяльності може сприяти розвитку соціальних навичок і розвитку нових відносин. Для старшокласників роль мотивації може бути дуже різною — від бажання отримати хорошу оцінку до бажання отримати нові знання та навички.

У монографії “Психологічна діагностика мотивації особистості до навчання в умовах інформаційного суспільства”, основні ролі мотивації у розвитку освітньої діяльності старшокласників такі[12]:

1. Роль мотивації в стимулюванні навчальної діяльності: мотивація допомагає старшокласникам зосередитися на навчанні та досягненні. Це стимулює їх до досягнення своїх академічних цілей і допомагає їм підтримувати інтерес до навчання.
2. Роль мотивації у підвищенні самоактуалізації старшокласників: мотивація допомагає старшокласникам визначати та досягати своїх особистих цілей. Це дозволяє їм розвивати свої навички та таланти, ініціювати нові ідеї та проекти та розвивати внутрішню мотивацію.
3. Роль мотивації у підтримці емоційного стану старшокласників: мотивація допомагає підтримувати позитивний емоційний стан старшокласників під час вправ. Це дозволяє уникнути незахищеності, тривоги, страху перед невдачею, а також допомагає зберегти енергію та ентузіазм до успіху.

4. Роль мотивації у формуванні ціннісних орієнтацій: Мотивація допомагає учням розвивати ціннісні орієнтації, які відображають їхні переконання, ідеї та моральні принципи.

Мотивація відіграє важливу роль у підтримці інтересу учнів середньої школи до навчання. За відсутності мотивації навчання може стати рутинним, а учні — незацікавленими, що може призвести до низьких результатів навчання та неуспішності. З іншого боку, коли в учнів формується внутрішнє бажання вчитися, вони стають більш активними учасниками навчального процесу. Коли старшокласники зацікавлені в навчанні та відчують внутрішню мотивацію, вони будуть більш активно брати участь у навчальному процесі, задавати запитання, брати участь в дискусіях, працювати самостійно.

1.3. Чинники, які впливають на формування мотивації у старшокласників

Чинники - це різноманітні фактори, які можуть впливати на мотивацію навчання. Вони можуть бути зовнішніми, такими як похвала від батьків, вчителя або отримання винагороди, або внутрішніми, такими як інтерес до предмету, потреба в знаннях або бажання досягти внутрішньої гармонії. Наприклад, якщо учню сподобалась якась тема та він зацікавився нею, то його внутрішня мотивація допоможе йому шукати додаткову інформацію та отримати більш глибокі знання про цю тему, а не тільки до отримання доброї оцінки або похвали вчителя.

Формування мотивації у старшокласників є складним процесом, який залежить від багатьох чинників. Багато психологів досліджували чинники формування мотивації в різних контекстах. У процесі формування мотивації навчання, організація освітньої діяльності повинна грати важливу роль. Зокрема, за підручником Н.В.Пророка вивчення кожної теми плану освіти повинно включати такі основні етапи - мотиваційний, операційно-пізнавальний, рефлексійно-оцінний[12]:

- Мотиваційний етап створений для того, щоб учні усвідомили для чого їм потрібно вивчати цю тему і що вони повинні зробити, щоб отримати бажаний результат,
- операційно-пізнавальний учні повинні вивчити зміст програми та опанувати необхідні навчальні дії. Головним є те, щоб вони отримували задоволення від успіхів, які вони досягли,
- на рефлексійно-оцінному етапі учні вчаться аналізувати свою навчальну діяльність, оцінювати та порівнювати результати із завданнями, які було встановлено на початку.

Р. Декі та Р. Райан розробили теорію автономії, в якій доводиться, що мотивація до навчання залежить від того, наскільки студент відчуває контроль над своїм навчанням та відчуває задоволення від процесу навчання[12]. Згідно з цією теорією, учні ефективніше навчаються, коли вони мають відчуття внутрішньої свободи та відповідальності за своє навчання, тобто коли вони мають можливість вибирати свої цілі, способи досягнення них та контролювати свій процес навчання.

Ще один важливий чинник - вплив сімейного середовища на формування мотивації до навчання в учнів. Батьки, які активно беруть участь у освітньому процесі, щоб забезпечити навчальне середовище вдома може допомогти своїм дітям розвинути почуття компетентності, контролю та навіть цікавості.

У роботі "Моє життя та робота" Форд досліджував, як сімейні фактори впливають на мотивацію до навчання учнів [16]. Він стверджує, що сімейне середовище має великий вплив на формування мотивації до навчання. Згідно з його дослідженням, учні, які мають сприятливе сімейне середовище, де батьки підтримують і мотивують їх до навчання, досягають вищих результатів. З іншого боку, учні, які мають негативне сімейне середовище, де батьки не підтримують їх у навчанні та не створюють для них комфортних умов, мають меншу мотивацію до навчання та досягають менших результатів. Батьки повинні сприяти і заохочувати учнів до самостійного вирішення проблем, вибір

і самовизначення у своїх підлітків, якщо батьки хочуть, щоб вони були незалежними і мотивованими в школі. Батьки мають дуже сильний вплив на основні життєві цінності та освіту своїх підлітків.

Окрім сім'ї, на мотивацію старшокласників впливають також вчителі. Вчителі мають можливість створювати те середовище, де учні можуть повноцінно навчатись та розвиватись, а також надихати один одного на досягнення цілей.

Наприклад, вчителі можуть створювати стимули для навчання, тим самим залучати учнів і підтримувати їхню мотивацію. Такі стимули включають цікаву роботу та проекти, пошук в Інтернеті, широке застосування освітніх інновацій та використання інтерактивних методів навчання. Наприклад, Ліана Мар'яненко у своїх рекомендаціях, також стверджувала, що важливу роль у мотивації учнів до навчання відіграють вчителі[11].

Вчителі можуть допомогти учням ставити конкретні цілі і зосередитися на їх досягненні, а встановлення цілей може допомогти мати більшу мотивацію та впевнено йти до своєї мети.

Висновки до першого розділу.

Мотивація грає важливу роль у житті старшокласників. Вона може стати стимулом для досягнення успіху у навчанні, соціальному житті та спорті. Внутрішня мотивація є основою для досягнення успіху, а зовнішня мотивація може бути корисною у випадках, коли студент не має достатньої внутрішньої мотивації. Розуміння ролі мотивації у житті старшокласників може допомогти підтримувати їхній інтерес та наполегливість у досягненні мети.

Мотивація - це не просто бажання чи ідея, а процес, який починається з прийняття тієї чи іншої ситуації і вимагає дій. Цей процес включає почуття, емоції, потреби, цінності та багато інших факторів, які допомагають формувати нашу поведінку. У контексті навчання це може означати, що мотивація до навчання передбачає бажання вчитися, а також готовність діяти (читати, вивчати нові матеріали, виконувати завдання тощо) з метою досягнення певної мети, такої як набуття знань або отримання відмінної оцінки.

Потреба в мотивації виникає у кожній дитині по-різному, тому саме батьки та вчителі повинні допомогти створити сприятливе середовище для навчання та знайти способи мотивації дітей до навчання, виходячи з їхніх інтересів та потреб.

РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ У СТАРШОКЛАСНИКІВ.

2.1. Процедура проведення дослідження.

Мотивація до навчання є важливим елементом успіху у навчанні. Чинники, які впливають на формування мотивації до навчання досліджували багато вчених у різних галузях, таких як психологія, педагогіка, соціологія та інші. Р. Декі та Р. Райан розробили теорію автономії, яка полягає в тому, що мотивація до навчання залежить від того, наскільки студент відчуває контроль над своїм навчанням та відчуває задоволення від процесу навчання. Також, В. Форд досліджував те, який вплив сімейного середовища на формування мотивації до навчання в учнів.

На початку дослідження ми провели опитування серед старшокласників, щоб оцінити їхній рівень мотивації до навчання.

Мета: вивчити та зрозуміти, які чинники мають вплив на мотивацію старшокласників до навчання і які шляхи можуть бути використані для того, щоб підвищити їхній інтерес та ефективність у навчанні.

Ця інформація допоможе нам правильно підбирати додатковий матеріал, в якому учні будуть зацікавлені та матимуть мотивацію вчитись на кращий результат.

Для дослідження психологічних особливостей прояву та підвищення мотивації у старшокласників було використано такий інструментарій як співбесіда, яка містила в собі 4 питання.

Підготовча робота :

- Підбір конкретної групи учнів, які будуть вивчати дослідження – в нашому випадку це старшокласники.
- Розробка анкет та [гугл-форм](#).

Матеріал:

- Анкети та гугл-форми, які будуть використовуватися для того, щоб зібрати дані про мотивацію студентів до навчання та їхнє ставлення до навчального процесу.

- Співбесіда та дискусії/дебати зі старшокласниками для отримання детальнішої інформації про їхні індивідуальні потреби та інтереси.

2.2. Результати дослідження

Участь у дослідженні брали учні 10-11 класів Березнівського ліцею №2. Було опитано 60 старшокласників — 32 дівчини та 28 хлопців. В анкеті було 4 питання. Опитування відбувалось в онлайн форматі за допомогою гугл-форми.

Проаналізуємо результат цього опитування.

Перше запитання: “Чи зацікавлені ви в навчанні?” дало зрозуміти, що 55% опитаних лише частково зацікавлені в навчанні. Також, варто зауважити, що учні, які відповіли частково не мають чіткої відповіді, оскільки їхня мотивація може змінюватися залежно від настрою та ситуації.

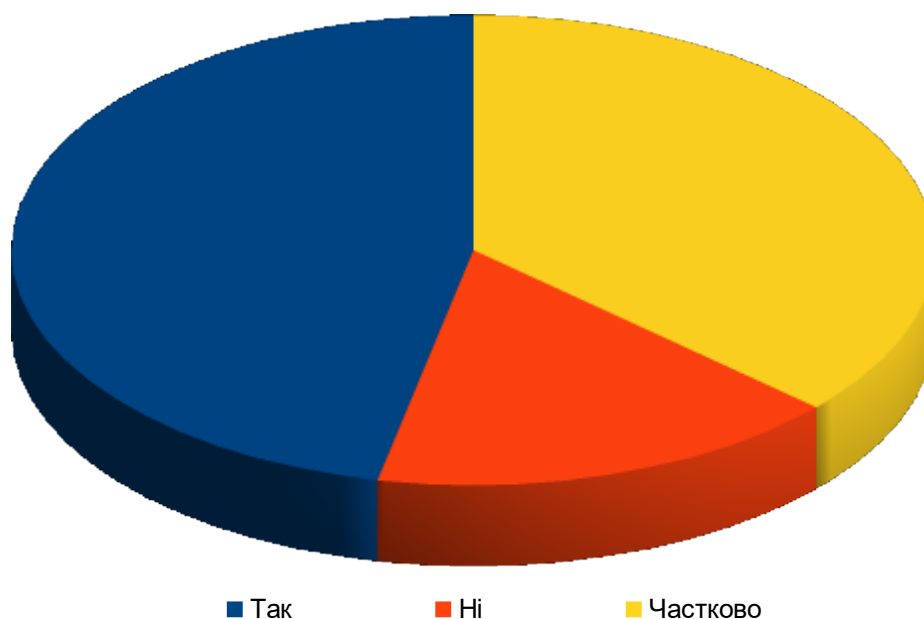
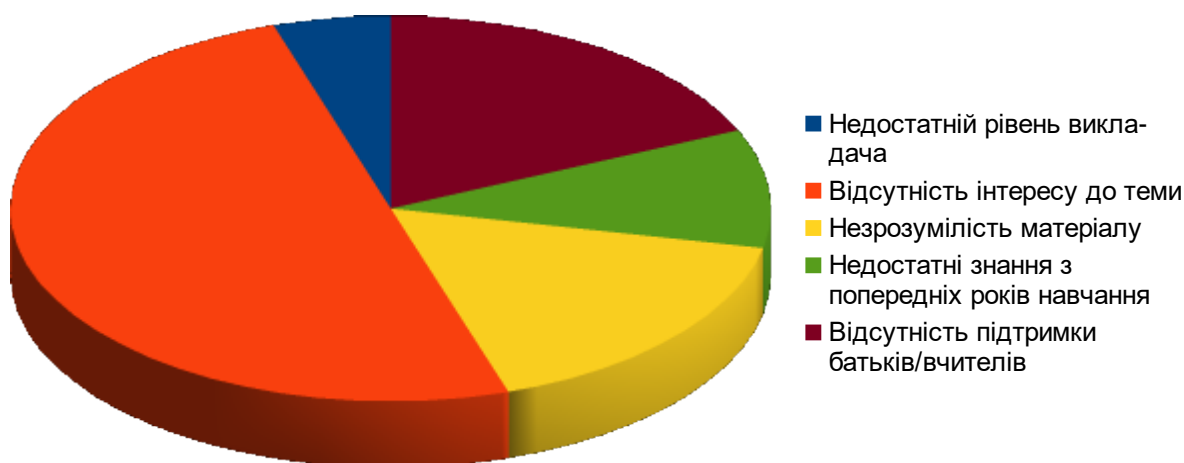

Рисунок 1: Зацікавленість в навчанні

55% старшокласників відповіли, що частково зацікавлені у навчанні, це може означати, що вони не мають особливого ентузіазму до навчання, але не втратили тотальний інтерес. Такі відповіді можуть свідчити про необхідність підвищення інтересу учнів до освіти, можливо, за допомогою нових методів навчання, інноваційних підходів та інтерактивних класів. Такі методи, як використання практичних завдань, створення позитивної атмосфери в класі, персоналізація навчання та використання технологій допомагають розвивати мотивацію учнів. Також важливо, щоб вчителі інформували учнів про те, як вивчати різні предмети в майбутньому та інформували їх про різні можливості та можливості кар'єрного росту, доступні після школи.

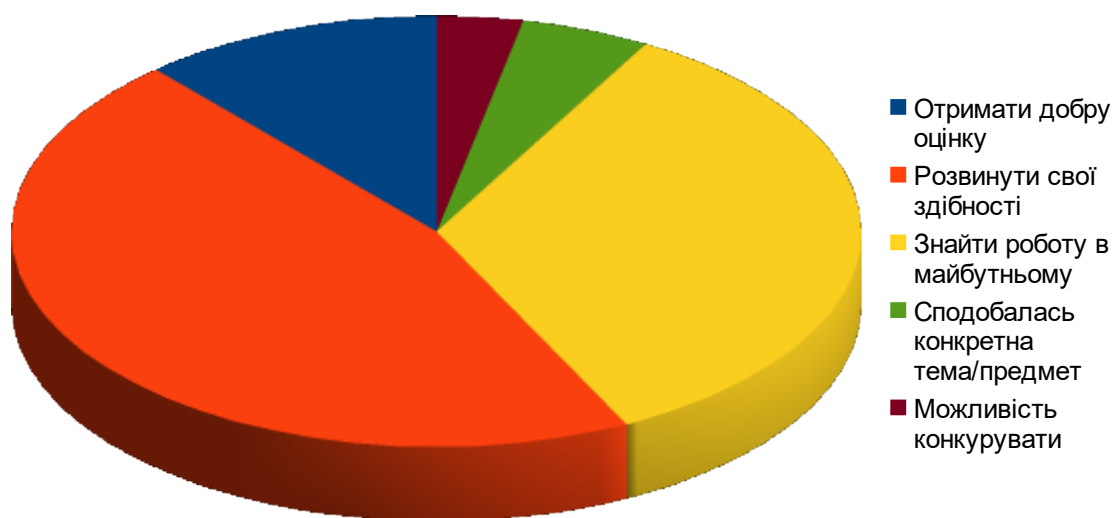

Рисунок 2: Відповіді щодо причин зниження мотивації

Наступне питання стосувалося того, які труднощі мають учні під час навчання, що знижує мотивацію навчатися.

Отже, як можна побачити на рисунку 2, найбільше знижує мотивацію навчатися — відсутність інтересу до тем. Варто зазначити, що на інтерес до теми можуть впливати різні фактори, такі як викладачі, методи навчання, рівень складності матеріалу, ресурси та засоби навчання. Також однією з проблем є відсутність підтримки з боку батьків. Коли батьки висловлюють підтримку, вони проявляють свою зацікавленість у навчальному процесі своїх дітей. Вони

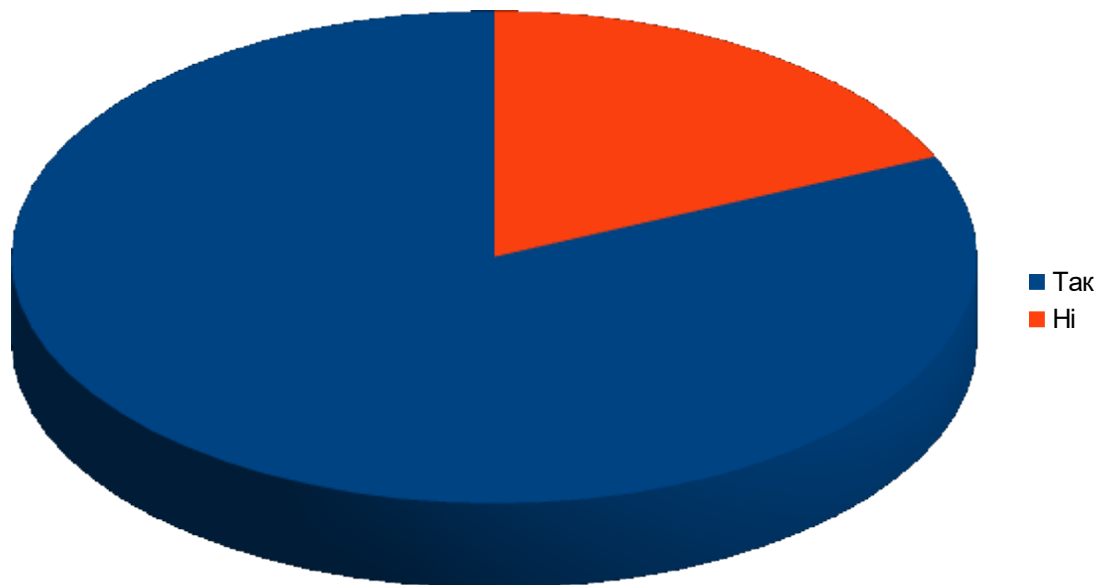
можуть показати, що навчання важливе, що вони підтримують і цінують успіхи своїх дітей, а також допомогти зрозуміти значення навчання у житті. Також є важливим те, щоб батьки надавали необхідну підтримку у вирішенні проблем, які можуть виникнути під час навчання. Це може бути допомога домашнім завданням, підтримка у складанні тестів та екзаменів, а також вказівки щодо вибору професії та кар'єрного розвитку.

Рисунок 3: Розподіл відповідей щодо можливостей збільшити мотивацію

Наступне питання полягало в тому, від чого залежить збільшення мотивації в старшокласників. На рисунку 3 показано, що половина учнів відповіли, що найбільшу мотивацію до навчання надає їм можливість розвивати свої здібності та навички, це дає нам змогу зробити висновок про те, що важливою мотиваційною складовою для даної групи учнів є розвиток власної особистості. Коли учень бачить, що його навчання сприяє розвитку його вмінь та компетенцій, то він може бути більш зацікавлений та залучений до навчального процесу.

І останнє питання стосувалось впливу вчителів на мотивацію учнів.

Рисунок 4: Чи впливають вчителі на мотивацію учнів?

На рисунку 4 продемонстровано, що для 90% учнів підтримка вчителів є надзвичайно важлива. Вчитель - це та людина, яка проявляє ентузіазм та спонукає учнів до досягнення максимального результату. Завдання вчителя полягає в тому, щоб зробити і зберегти інтерес учня до певного предмета. Вчителі можуть використовувати різні заходи, інтерактивні ігри, квести для того, щоб мотивувати. Учні можуть відчувати настрій та ставлення вчителя,

Також, для того щоб ще краще зрозуміти мотивацію старшокласників було проведено онлайн-співбесіди з двома учнями — 10 та 11 класу. Для дослідження було обрало учнів з різним рівнем мотивації, що дозволило отримати різноманітні дані, а саме ученицю 11 класу з відмінними оцінками(учасник 1) та учня 10 класу з середнім результатом(учасник 2). Співбесіди проводилися через платформу для відеозв'язку — Zoom. Старшокласникам було задано 4 питання.

Питання 1. Які предмети вам подобаються найбільше? Чому?

Учасник 1. Мені дуже подобається математика. По-перше, вчитель із захопленням пояснює матеріал та завжди допомагає, що збільшує бажання вчитись. Математика надає можливість розвивати абстрактне мислення, логічне мислення та аналітичні навички. Я люблю розв'язувати складні математичні задачі і аналізувати великі обсяги даних, тому що це дає мені можливість розвивати свої навички і допомагає мені зрозуміти навколишній світ.

Учасник 2. Я люблю біологію, мені подобається досліджувати та дізнаватись як влаштоване все живе. Через відсутність лабораторії та потрібних для цього мікроскопів, бажання вивчати цей предмет зменшується. Також вчитель дає додому лише теоретичний матеріал, який потрібно лише читати з підручника.

Питання 2. Які види вправ протягом уроку для вас є найбільш ефективними та захоплюючими?

Учасник 1. Найбільше мені подобається коли вчитель проводить інтерактивні ігри чи змінює звичайні вправи у підручнику на щось цікаве — наприклад квести, кросворди, онлайн-ігри. Ефективною для мене є робота в групах. Ці вправи, які допомагають розвивати комунікативні навички та сприяють кращій атмосфері та розумінні між однокласниками.

Учасник 2. Найбільш ефективними та цікавими для мене є творчі вправи. Ці вправи, які розвивають творче мислення та дозволяють застосувати отримані знання на практиці, що є дуже важливим. Наприклад, вирішення нестандартних задач, проекти, створення власних презентацій або матеріалів.

Питання 3. Як ви ставитеся до своєї успішності та до оцінок?

Учасник 1. Для мене оцінки важливі, тому що вони є важливим показником мого успіху та результату. Я завжди намагаюся досягти якісних результатів у навчанні та докласти максимум зусиль для свого розвитку. Оцінки для мене - це мотивація і показник того, наскільки успішно я вивчила нові матеріали і розвиваю свої навички. Звісно, я намагаюся не тільки отримати

високі бали, але і зрозуміти матеріал, щоб бути готовою до подальшого навчання і розвитку.

Учасник 2. Я не орієнтуюсь на оцінки та думаю, що вони є показником знань. Я вивчаю поглиблено лише ті предмети, які потрібні мені для вступу та для реального життя, тому оцінки з інших предметів в мене не дуже високі. Для мене є важливішим те, чи розумію та засвоюю я матеріал, а не просто отримувати високі оцінки. Якщо я розумію матеріал та можу використовувати його в різних ситуаціях — то це для мене набагато важливіше ніж отримання хороших оцінок.

Питання 4. Чи є у вас які-небудь страхи чи перешкоди, які заважають досягненню вашого результату? Як ви з ними боретесь.

Учасник 1. Як і кожна людина, у мене є свої перешкоди, які можуть зірвати досягнення результату. Наприклад, якщо є складне завдання або незрозумілий матеріал, я відчуваю стрес і невизначеність у своїх здібностях. Але я намагаюся знайти шляхи подолання цих перешкод. Наприклад, я шукаю додаткову інформацію в Інтернеті, читаю додаткову літературу, шукаю допомоги у вчителя або однолітків. Я також використовую методи візуалізації і позитивне мислення, щоб зберегти віру в себе і свої здібності.

Учасник 2. Звісно, я можу сказати, що іноді у мене виникають перешкоди, які заважають мені досягнути результатів. Наприклад, може бути важка тема, яку я не зрозумію з першого разу або можу не встигати виконувати всі справи. Я стараюсь правильно розставляти пріоритети та час, щоб опрацьовувати матеріал самостійно. Я розумію, що кожен з нас має свій темп, і це не означає, що якщо я не отримую високі оцінки, я недостатньо розумію предмет або працюю мало. Я просто намагаюся виконувати свою роботу так добре, як можу, і постійно намагаюся вдосконалюватися.

Отже, дане дослідження доводить, що здобування знань та академічний успіх залежить від багатьох факторів, таких як інтерес до предмету,

ефективність методів навчання та особисті страхи чи перешкоди, з якими можуть зіткнутись учні. Учениця-відмінниця, яка любить математику, мотивується своїм результатом та для неї важливу роль відіграють оцінки, які також її мотивують навчатись краще. Теорія успіху може пояснити поведінку учнів, теорія була сформульована Девідом Меккеландом [8]. Теорія успіху — це теорія того, наскільки мотивована людина залежить від того, наскільки він вірить у свою здатність досягти цієї теорії. Людина, яка вірить у свою здатність досягти успіху, мотивована працювати, яку він бачить як виклик. Теорія цілей успіху є однією з найвпливовіших теорій у мотиваційній психології та широко використовується в освітній практиці та розвитку особистості. Проблеми зі здоров'ям чи особистим життям також можуть вплинути на мотивацію учнів до навчання. Також, ставлення учня до вчителя є одним із найважливіших факторів, що впливає на його навчальну мотивацію та успішність навчання. Якщо учні не люблять вчителів, то це може призвести до зниження мотивації та бажання вивчати предмети, які викладають ці вчителі. У таких випадках важливо знайти способи змінити ситуацію, змінити підходи до навчання, додати більше інтерактивних ігор, запитувати частіше думку учнів або шляхом пошуку додаткових джерел мотивації для учня.

Для того, щоб мотивація була ефективною, необхідно, щоб учні певною мірою контролювали власне навчання та вірили в свою здатність досягти успіху.

Висновок до другого розділу.

Вивчення мотивації старшокласників важливо для розуміння того, які чинники впливають на процес навчання та як їх покращити. У цьому контексті було проведено два дослідження, в яких проаналізовано мотиваційні фактори старшокласників та їхнє ставлення до навчання. У висновку будуть описані результати дослідження та їх наслідки для системи освіти.

Результати показують, що більшість старшокласників мають освітню мотивацію на середньому рівні. Зокрема, ми виявили, що більшість студентів вказали, що основною мотивацією до навчання є надія знайти хорошу роботу в майбутньому і розвивати свої здібності, вміти використовувати знання на практиці. Однак також можна визначити, що значна частина студентів має низьку мотивацію до навчання. Основними причинами низького рівня мотивації є відсутність інтересу до навчання, низька самооцінка і низька попередня продуктивність. Найбільшим фактором, який знижує мотивацію до навчання, є відсутність інтересу до досліджуваного предмету. Це може бути тому, що навчальна програма не відповідає інтересам і потребам старшокласників, через що вони втрачають мотивацію до навчання.

Однак дуже важливим висновком опитування є те, що вміння розвивати здібності та навички найбільше мотивують старшокласників до навчання. Це може бути тому, що учні старших класів цінують особистий розвиток більше, ніж отримання оцінок та дипломів. Це корисно в контексті розробки навчальної програми, яка більше фокусується на розвитку компетенцій і навичок, а не просто отримання знань.

Друге дослідження базувалося на відповідях двох учнів з різним рівнем академічної успішності. Одним із основним висновків зі співбесіди є те, що рівень академічної успішності є не єдиним фактором, який визначає мотивацію учнів до навчання. Опитування старшокласників з різною успішністю забезпечило більш детальне розуміння того, що мотивує учнів до навчання і як їх успішність може бути покращена.

За результатами співбесід з двома учнями з різною успішністю встановлено, що навчальна мотивація може відрізнятись через низку факторів. Дуже успішна учениця сказала, що його найбільша мотивація - досягти успіху і отримати відмінні оцінки. Вона зазначила, що досягнення досконалості і досконалості є головною метою, оскільки вона бачить в ньому шлях до успіху в майбутньому. Крім того, вона зазначив, що навчання дало йому можливість розвивати свої здібності і навички, які важливі для її майбутньої кар'єри.

Студент з низькою успішністю повідомив, що його мотивація була нестійкою і що йому іноді було важко зосередитися на навчанні. Він зазначив, що йому було важко цікавитися темами, особливо якщо немає потрібного обладнання та вчитель не заохочує вивчати предмет.

Отже, важливо підтримувати і розвивати стимули до навчання, тому що вони позитивно впливають на успішність студентів. При цьому вчителі та батьки можуть знайти спільну мову з учнями, щоб зрозуміти їхні інтереси та допомогти їм відкрити свої внутрішні мотивації для навчання. Також важливо розробити та впровадити навчальні програми та методики, які стимулюватимуть мотивацію навчання, допомогти студентам побачити переваги навчання та розвинути свої навички та здібності.

ВИСНОВКИ

Отже, мотиваційна сфера є важливим елементом психіки людини, який визначає його поведінку і дії. Вивчення цієї сфери є надзвичайно важливим, адже в цей період починають формуватись цінності, потреби, інтереси та мотиваційна система. Мотивація учнів має важливе значення для академічного успіху в школі. Мотивація - це те, що змушує людину хотіти знати, діяти, розуміти, вірити та розвиватись, ставати найкращим в тій чи іншій сфері. Всі учні різні, мають свої цілі та бажання, тому важливо допомогти їм створити умови, які допоможуть їм розвиватись.

Насамперед для досягнення успіху у навчанні, старшокласники повинні мати внутрішню мотивацію, яка побудована на їхніх цінностях та бажаннях. Ця внутрішня сила спонукає учнів брати участь у навчальній діяльності, оскільки вони зацікавлені в навчанні та отримують задоволення від процесу навчання. Ці учні часто ставлять запитання, щоб розширити свої знання, навчатися незалежно від будь-яких зовнішніх факторів. Якщо порівнювати із зовнішньою мотивацією, то зовнішня мотивація допомагає наполегливо працювати, а винагорода - це позитивне заохочення цієї праці. Він дає миттєві результати і має менше зусиль, ніж внутрішня мотивація. Проблема полягає в тому, що це не працює в довгостроковій перспективі, коли нагорода припиняється, то старшокласники втрачають мотивацію і перестають вчитись. Також зовнішні винагороди негативно вплинуть на внутрішню мотивацію.

Також встановлено, що на мотивацію студентів старших курсів впливатимуть різні фактори, такі як внутрішні мотивації, соціальне життя студентів, відносини з батьками та вчителями, потреби, інтерес, насолоду, вчителя, використовуваний метод навчання. Мотивація важлива, тому що вона змушує учнів мислити, концентруватися і вчитись ефективно.

Підвищити мотивацію студентів може педагог, який приділяє увагу своїм учням і зацікавлений в їх самовдосконаленні та розвитку. Викладач може використовувати кілька стратегій для підвищення мотивації окремих учнів.

Щоб отримати максимальну мотивацію старшокласників дуже важливо враховувати такі фактори, як характер, інтереси та потреби студента, адже це саме той вік, коли учні задумуються про майбутню професію, тому потреби будуть відрізнятись. Також важливо використовувати різні методи для підвищення мотивації. Варто згадати, що не лише вчитель, але й школи відіграють важливу роль у підвищенні мотивації учнів. Різні елементи шкільної освіти, від взаємодії вчителів з учнями до організації школи, може мати вплив на мотивацію учнів.

Спираючись на результати дослідження ми можемо зробити висновок, що мотивація допомагає старшокласникам змінювати ставлення до навчання, розвивати самодисципліну та формувати цілі. Потрібно лише звертати увагу на індивідуальні особливості старшокласників, щоб допомогти правильно сформувати стимули мотивації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гриненко, Н. О. (2018). Психологія успіху: навчальний посібник. Київ: Видавничий дім "Сам», 2018.
2. Двек. К. С. (2006). Мислення: нова психологія успіху. Випадковий будинок.
3. Двек. К. С. (2006). Мислення: нова психологія успіху. Нью-Йорк: Ballantine Books.
4. Двек. К. С. Mindset - Оновлене видання: Зміна способу, яким ви думаєте реалізувати свій потенціал. Нью-Йорк: Робінсон.
5. Декі Є.Л. Психологія самовизначення. Книги Лексінгтона, Торонто, 1980.
6. Дячук В. Діагностика мотивів навчання у школярів. Психолог (Шкільний світ). 2010. С. 16–18
7. Кондратенко Л. О., Манилова Л. М. Специфіка мотивації до учіння одинадцятикласників загальноосвітніх шкіл. Освітній простір в контексті гуманістичної парадигми: психологічні пріоритети сучасності : збірник наукових праць / за ред. С. Д. Максименка
8. Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості. – К.: Рад. шк., 1989. – 608 с
9. Макклелланд, Д.К. (1976). Досягнення суспільства: з новим введенням. Безкоштовно Преса.
10. Макклелланд, Девід К. (Девід Кларенс). Досягнення суспільства. Princeton, 1961.
11. Мар'яненко Л. Рекомендації для педагогів щодо вміння формувати пізнавальний інтерес і пізнавальну потребу в молодших школярів / Л. Мар'яненко // Практичний психолог: школа. — 2014. — № 3. — С. 40–48.

12. Психологічна діагностика мотивації особистості до навчання в умовах інформаційного суспільства : монографія / Н. В. Пророк, Л. О. Кондратенко, Л. М. Манилова та ін. ; за ред. Н. В. Пророк. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2020. 131 с.
13. Помиткіна Л.В., Злагодух В.В., Хімченко Н.С., Погорільська Н.І. Психологія сім'ї. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк», 2010. – 270 с
14. Райан, Р.М., & Десі, Е.Л. (2000). Внутрішні та зовнішні мотивації: класичні визначення та нові напрямки. Сучасна педагогічна психологія, 25 (1), 54-67.
15. Юрієн Тонен, М. Д. (2006, 02 09). Реалізація між мотивацією та продуктивністю.
16. Форд Генрі Ф 79 Моє життя та робота / Пер. з англійської Уляни Джаман. – К. : Наш Формат, 2015. – 384 с. – іл.
17. Штепа О. С. Мотиваційне здоров'я особистості / О. С. Штепа // Практична психологія та соціальна робота. — 2012. — № 8. — С. 1–4.